

«ҚАЗАҚША САЙРА-2014»

Рахымжан Отарбаев

Әңгімелер жинағы (қазақ және орыс тілінде)

ПЕРІШТЕЛЕР ҰЙЫҚТАМАЙДЫ

Электрондық оқулық

Рахимжан Отарбаев

Сборник рассказов (на казахском и русском языках)

АНГЕЛЫ НЕ СПЯТ

Электронная книга

Қазақстанда кеңінен танымал прозашы, драматург Рахымжан Отарбаевтың әңгімелер жинағын біріктіретін «Періштелер ұйықтамайды» кітабы Академик З.Қабдолов атындағы қордың (әдеби-тарихи мәдени «Алшы» қорымен серіктестік негізінде) атыраулық жазушылардың электрондық кітапханасын екі тілде қалыптастырудағы кезекті үлесі болып табылады.

Бастапқыда кітаптың түпнұсқалық мәтіні қазақ тілінде жазылып, барлық шығармаларды жазушы, ақын, Бекет Қарашин (он сегіз әңгіме) және аудармашы Қалиолла Байменов тәржімалаған (соңғы он әңгіме)

Осылайша, кітаптың барлық мәтінін лексикалық білім аспектісін орындауға қабілетті біртұтас көркем сөздік-аудармашы қызметінде деуге болады. Яғни, мазмұн екі тілге аударылып, мәтіннің түпнұсқасы іспетті кіріктірілген интерактивті сөздіктің қызметін атқарады, сондай-ақ, жинақты оқу кезінде онлайн режимінде орыс тілінен қазақ тіліне және керісінше аударма жасауға мүмкіндік береді.

Кітап үлгісі электрондық кітаптарды пайдаланушылар арасында бүкіл әлемде кеңінен таралған iPad және Android тұғырнамаларымен біріктірілген, яғни олар электрондық әдебиеттің барлық дерлік ридерлер типін тұтынушыларға қолжетімді етуге мүмкіндік жасайды.

Жинақ тізбектеу арқылы жалпы қолжетімді әдеби серверлерде, танымал ақпараттық және әлеуметтік желілерде, Қабдолов қорының сайтында, жобаның арнаулы сайтында, сондай-ақ серіктестердің, жазушылар одағы мен әдеби клубтардың электрондық пошталарына жіберу арқылы таратылады. Кітапты жүктеп алу тегін.

Аталған кітап Академик З.Қабдолов атындағы қордың «Қ@З@ҚШ@ С@ЙР@-2014» жобасы бойынша «Теңізшевройл» ЖШС-нің қаржылай демеушілігі негізінде шығарылған. Ол қазақ тілін үйренуге ынталы көпшілік оқырманға арналған.

Редакциялық алқа:

Бас редактор - Бекет Қарашин;

Редакторлар – Габит Молдамұрат, Г. Пряхин;

аудармашылар – Б. Қарашин, Қ.Байменов;

Құрастырушы - Бекет Қарашин

Кітапты беттеуші және дизайнер – И. Борзых

Книга «Ангелы не спят», представляющая собой сборник рассказов широко известного в Казахстане прозаика и драматурга Рахимжана Отарбаева, является очередным вкладом фонда им. академика Кабдолова (в партнёрстве с Литературно-историческим культурным фондом «Алшы») в формирование уникальной электронной библиотеки атырауских писателей на двух языках.

Оригинальный текст книги был изначально казахским. Все произведения претерпели процесс перевода в исполнении писателя и поэта Бекета Карашина (восемнадцать рассказов) и переводчика Калиоллы Бейменова (десять последних рассказов)

Таким образом, весь текст книги представляет собой единый художественный словарь-переводчик, способный выполнять образовательный аспект. То есть содержание лексически адекватно дублируется на двух языках, представляя собой как текст оригинала, так и встроенный интерактивный словарь, который позволяет в процессе чтения в он-лайн режиме получить перевод с русского на казахский, и наоборот.

Формат книги совмещается с наиболее распространенными среди пользователей электронных книг во всём мире платформами iPad и Android, что делает ее доступной пользователям практически всех типов ридеров электронной литературы.

Сборник распространяется посредством выкладки на общедоступных литературных серверах, в популярных информационных и социальных сетях, на сайте фонда Кабдолова, специализированном сайте проекта, а также многочисленных рассылок по электронным адресам партнёров, писательских союзов и литературных клубов. Скачивание книги бесплатное.

Книга издана на инвестиционные средства ТОО ТШО по проекту фонда имени академика Зейноллы Кабдолова «Қ@З@ҚШ@ С@ЙР@-2014». Она предназначена для широкого круга читателей и масс, заинтересованных изучить казахский язык.

Редакционная коллегия:

Главный редактор - Бекет Карашин,

Редакторы – Габит Молдамұрат, Г. Пряхин (Москва)

Переводчики - Б. Карашин и К. Байменов;

составитель – Б. Карашин,

Верстальщик и дизайнер – Ирина Борзых

Отарбаев Рахымжан - 19/10/1956 жылы Атырау облысы, Құрманғазы ауданында туған.

1977 жылы Орал педагогикалық институтын бітірген. Әр жылдарда «Орал өңірі» газетінде тілші, қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі, Қазақ телерадиокомитетінде редактор, «Қазақ әдебиеті» газетінде, «Жалын» альманахында бөлім меңгерушісі, Қырғызстанда Қазақстан елшілігінің атташесі, Маңғыстау облыстық телерадио компаниясының төрағасы, Атырау облыстық драма театрының директоры, ҚР Президенті Әкімшілігінде сектор меңгерушісі қызметтерінде болған. Астанадағы Ұлттық академиялық кітапхананың Бас директоры болып істеген.

Шығармашылығы:

Жазушының әр жылдары «Шер», «Жұлдыздар құлаған жер», «Жайық жыры», «Қараша қаздар қайтқанда», «Дауысыңды естідім», «Аспандағы ақ көбелектер, Біздің ауылдың амазонкалары, Айна-ғұмыр, «Отверженный мир» атты прозалық жинақтары және таңдамалы шығармаларының 2 томдығы жарық көрген. Қытайдың «Ұлттар» баспасынан қытай, қазақ тілінде 2 томдығы, Ресейдің «Художественная литература» баспасынан орыс тілінде бір томдығы және «Проводник судьбы» жинағы жарық көрген. Жекелеген шығармала-

РАХИМЖАН ОТАРБАЕВ

Отарбаев Рахимжан - родился 19/10/ 1956 года в Курмангазинском районе Атырауской области.

В 1977 году окончил Уральский педагогич. институт. В разные годы работал корреспондентом в газете «Орал өңірі», учителем казахского языка и литературы, редактором в казахском комитете телерадио, в газете «Қазақ әдебиеті», заведующим отдела в альманахе «Жалын», атташе посольства Казахстана в Киргизии, Председателем компании радио-телевидение Мангистауской области, директором театра драмы Атырауской области, заведующим сектора Администрации Президента РК, Генеральным директором национальной академической библиотеки.

Творчество:

В разные годы были опубликованы его прозаические сборники: «Шер», «Жұлдыздар құлаған жер», «Жайық жыры», «Қараша қаздар қайтқанда», «Дауысыңды естідім», «Отверженный мир» и 2 тома избранных произведений. Издательство «Ұлттар» в Китае выпустило двухтомник на казахском языке, издательство «Художественная литература» в России выпустило однотомник на русском, а также сборник «Проводник судьбы». Отдельные произведения издавались на итальянском, английском, французском языках. В изда-

ры итальян түрік, ағылшын, француз тілдерінде басылған. «Каир» баспасынан «Соғыстың соңғы бомбасы» деген атпен 1 томдығы араб тілінде жарияланды. Көптеген пьесалары республикалық және шетел театрларында сахналанған.

Атақтары:

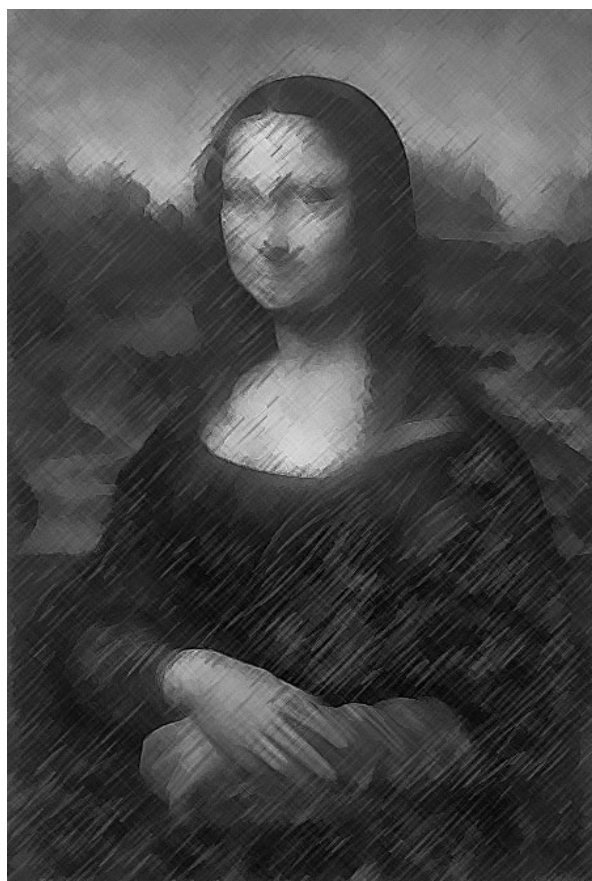
Махамбет сыйлығының лауреаты, Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері, халықаралық Шыңғыс Айтматов сыйлығының лауреаты, халықаралық «Академик Зейнолла Қабдолов марапатының» иегері, «Парасат» орденінің иегері, «Атырау қаласының құрметті азаматы»

тельстве «Каир» была издана книга «Последняя бомба войны». Множество Пьес Рахимжана Отарбаева было поставлено республиканскими и зарубежными театрами.

Награды и звания:

Лауреат премии имени Махамбета, лауреат Международной премии имени Чингиза Айтматова, Заслуженный деятель РК, обладатель международной награды им. Академика З. Кабдолова, Обладатель ордена «Парасат», «Почётный гражданин города Атырау».

МОНА ЛИЗА

Қабырғасына ұлылардың үні ұя сап қалған Ла Скаланың алдында тұрдым.

Әйгілі театрды әлемнің әр киырынан табан тоздырып жеткен жұрт қоймай қызықтайды. Әр тасына тамсанады. Тандай қағысады. Қызақай жапондар, қызылшыл испандар...

Алаңның нақ ортасында ұшар биіктен төмен қарап сұп-сұр тас мүсін тұрды. Қаба сақал, жүдеу бет, ой арқалаған ұлы суретші.

«Леонардо да Винчи! Қандай ұлылық?!» – десіп көпшілік енді қарсы бетке лап қойды.

Аяғымды аттап баса алмай қалдым. Бойымды беймәлім бір сезім билеп: «Кездестік-ау, ақыры», – дедім.

МОНА ЛИЗА

Стою у знаменитых стен Ла-Скала, под крышей которого свили гнёзда голоса великих.

Рядом со мною прославленный театр с интересом рассматривает люд, прибывающий со всех концов света. Восхищаются каждым его камнем. Любопытные японцы, пылкие испанцы...

Прямо в центре площади высится и смотрит вниз серая каменная статуя. Окладистая борода, худое лицо, отягощённый мыслью гениальный художник.

«Леонардо да Винчи!», «Какое величие!» – звучит в толпе, ринувшейся теперь на противоположную сторону, к другой достопримечательности.

Не могу сдвинуться с места. Меня охватывает какое-то необъяснимое чувство. «Всё-таки наконец-то встретились», – говорю про себя.

Өтіп кеткен өкпе де, өшіп қоламтасы қалған өкініш те осы екі ауыз сөзге сыйып жатты. Сонда да оның көзіне қарағым келген. Тіпті де мүмкін емес. Бұл фәниден түнілген сынды. Мен де торыққам.

Күз лебі келді. Теңіз самалы боп жеткен. Жапырақ жауа қоймаған шақ.

– Келіңіз, фотоға түсейік.

– Өмірлік естелік!

– Полковник, сізді де кезінде суретпен әуестенген деп естідік.

Жүрегім шанышты. Алаңға ағылған қалың тобырға қарағым келмеді. Теріс айналдым. Леонардо да Винчидің мүсіні алыстап бара жатты.

Санта Мария көшесіне жеткенде алқындым. Жанымның бір жіңішке жібі дірілдеп барып үзіліп кетті білем. Тәлтіректеп, қалт-құлт басып келіп отырдым.

– Сеньор, көмек керек пе? – деген сөздер ауаға сіңіп жатты.

Алыстан бұлдырап Мона Лиза бейнесі елес берді. Әдемі келбеті, төгілген қолаң шашы, қоңырқай көзі, бес жасар баланың басындай омырауы...

Баяғыдай құпия жымияды. Әлде тіпті мысқылдап тұр. Жанарым жасаурады. Ақ білегін аспанға атып қол бұлғайды. Тіпті болмаған соң ымдап өзіне шақырады.

«Аулақ менен! Көргім келмейді сені, Мона Лиза! Арманым боп табысып, азабым боп ажырасқансың... Кешір, мынау ол емес, Моншак қой. Кәдімгі... Ол мұнда қайдан жүр?»

– Сеньор, жағдайыңыз қиын...

Көше кезген әлдекімдер мені қолтықтайды. Көз алдымнан елестер көшіп жатты. Үзіліп кері жалғанады. Күлімсіреп Моншак қолын созады.

Много чего вместилося в эту фразу. Несмотря ни на что, я хотел заглянуть в его глаза. А они – каменные. Словно разочарован во всем существе. Да и я тоже потерял надежду.

От дуновения морского бриза повеяло дыханием осени. Здесь ещё не опали листья.

– Идёмте, сфотографируемся.

– Память на всю жизнь!

– Полковник, мы слышали, что и вы в своё время увлекались рисованием?

Почему-то кольнуло сердце. На толпу, хлынувшую на площадь, смотреть не хотелось. Повернулся спиной. Статуя Леонардо оставалась всё дальше и дальше.

Когда дошёл до улицы Санта Марии, начал задыхаться. Как будто, судорожно задрожав, оборвалась ещё одна тоненькая нить души. Покачиваясь, и, едва сделав ещё несколько шагов, присел.

– Сеньор, вам нужна помощь? – растворяются в воздухе голоса.

Издали смутно возникает видение Моны Лизы. Строгое лицо, длинные льющисея волосы, светло-карие глаза, грудь – каждой величиною с голову пятилетнего дитяти...

Прежняя таинственная улыбка. Или, может быть, даже ирония. На глаза мои навернулись слёзы. Подняв её высоко к небу, машет мне белой ручкой. Зовёт к себе.

«Прочь от меня! Не хочу видеть тебя, Мона! Встретилась желанной, а принесла лишь страдания... Да нет, подожди, какая там Мона Лиза? – это же Моншак. Настоящая... Откуда она здесь?»

– Сеньор, ваши дела не важны...

Какие-то прохожие поддерживают меня под локти. Перед моими глазами плывут видения. Исчезают и возобновляются вновь. Улыбаясь, тянет ко мне руки Моншак.

Сол ұзын бойы, бұйра шашы, әдемі қыр мұрны, нұр төгілген жүзі. Қиыла қарайды.

Ауылға алып кеткісі келген шығар. Баяғы дәмемен әлі жүр ме екен жазған қыз?!

Ол кезде екінші курстың студенті едім. Болашақ суретші. Және қандай?!

Мен жаққан алуан бояу күн көзіне таранған қырғауылдың қанатындай құлпырып талайды тамсандыратын.

Сонда да Леонардо да Винчидей күдіреттің құпиясына ындыным кеуіп... Мона Лизасы мені шынымен сиқырлап алған.

Сұлудың суретіндегі алмасқан жарық пен жылу, көлеңке, сыршылдық... Күндіз-түні көзіммен ішіп-жеп тоймайтынмын.

Өйткені менің Моншағым да сондай әдемі еді ғой. Тек жалғызділікті шешесіне қарайлап ауылда қалған. Мектепте лаборант-тын.

Сол жазғы түнгі айтылған сыр, айқасқан құшақтың күдіреті шығар мені әлі күнге құлатпай келе жатқан? Солай, солай!

Оңаша өзен жағалап келе жаттық. Қамыс біткен алақандай басын тербейді. Жұлдыз жаныпты. Ай да тұр аспанда әткеншек теуіп.

Ол басын иығыма сүйеді. Үнсіз жылап келеді екен. Айтарын іштей ұқтым.

– Көп қызықтың ортасындасың. Өзгеріп кетесің ғой. Қаланың қысқа етек қыздары қу келеді деуші еді. Біреуі...

– Жалғыз ғашығым – өзің, – деймін белінен орай құшақтап. – Оқу бітірем. Атақты суретші болам. Үйленіп, қалада тұрамыз.

– Оқымаған надан қыз үлкен суретшіге қалай

Такая же высокая и стройная, с кудрявыми волосами, красивым прямым носом... Лицо, источающее свет. Удивлённый взгляд...

Может, хочет с собою забрать в аул? Неужели, как и раньше, ещё надеется, бедняжка?!..

В то время я был студентом второго курса. Будущий художник. Да ещё какой!

Разноцветные краски, которые я наносил на холст, так и переливались, словно расправленные перья фазана под солнечными лучами. Кто только не заглядывался на них!

Я же был воодушевлён одним Леонардо. И всеми силами стремился познать секреты его руки... Его Мона воистину околдовывала меня.

Сочетание света и тепла, теней в портрете этой красавицы, её волшебство... Днями и ночами я впитывал её глазами и не мог насмотреться.

Потому что моя Моншак была тоже красива. Ужасная за престарелой матерью, осталась жить в ауле. Работала в школе лаборанткой.

Может быть, тот разговор в тихую летнюю ночь, жаркие объятия до сих пор в меня вселяют силы и не дают упасть? Да не может быть, а так, именно так!

Вокруг тогда не было ни души. Только я и она. Вдвоём шли по берегу речки. Спокойно кивали головками камышовые заросли. Сияли звёзды. Месяц на небе раскачивался на своих невидимых качелях.

Она прислонила свою голову к моему плечу. Окачивается, безмолвно плакала. Я сразу понял, что она намеревается мне сказать.

– Там так много всего интересного. Ты изменишься. Говорят, что городские девушки в мини очень изобретательны. Ни одна из них...

– Ты – моя любовь! Единственная, – прервал я её и обнял за талию. – Закончу учёбу, стану известным художником. Поженимся и будем жить в городе.

– Как неграмотная, необразованная девушка ста-

жар болады? Әлемді шарлап көрме өткізерсің. Мықтылармен иықтаса жүрерсің. Сонда мен сенің сәніңді қашырам ғой.

– Айтпа ондайды! – деймін өрекіп. – Алдымен сенің портретіңді саламын.

Жан тазалығың, ерке келбетің, тіпті бүкіл нұрың сол суреттің бетінде қалқып тұрады. Дәл Мона Лизадай ғып.

– Тіпті одан да артық. Одан да әдемі!

– Сосын? – деді ол көңілін бірлеп, даусы бекіп.

– «Міне, менің Моншағым!» деп күллі дүниеге жар салам.

– Сендім, – деді ол сосын жағалаудағы жұмсақ көгал шөпке тізе бүгіп.

– Тағы да сендім! Папаңның көзіне түсуге ұяламын. Оңашада апама барып сәлем беріп кетем... Тәтті еріннің дәмі. Жұмсақ бұйра шаштары мойнымды қытықтайды. Желікті көтереді. Баяу ескен жел де тына қалыпты.

Бозторғай ғана аулақта жұмыртқасын әнмен шайқап жатыр. Анам сөздері есімде оянады:

– Бір класта оқыдың. Алтын асықтай бала. Аурулы шешесіне алаңдай береді. Әке мейірімін көрмей өсті. Келін ғып қолыма түсіріп бер...

Өзен жағалай біткен көгал шөп жібек көрпедей жұмсақ. Шынтақтай кеттік. Жұлдыз жанып тұр. Шамдары неткен көп еді?! Елестің ішінде шомылып жаттым. Мынау өзім ғой.

Жап-жас екенмін-ау! Студенттің тар бөлмесі. Жалқы кереует. Тұсында Мона Лиза ілулі тұр. Шашым жалбырап сұлудың жымысқы жүзіне үңілемін. Сіқыры тереңіне тарта түскенімен, сыр ашпайды.

– Батаңды бер, алақаныңды кең жайып, – деймін

нет суженой известного художника? Ты будешь много ездить по разным странам, видеться со знаменитостями. И я стану обузой тебе...

– Не говори такого больше! – горячился я. – Сначала напишу твой портрет.

Твою душевную чистоту, красоту твою и даже внутренний свет твой высвобожу на этом холсте. Прямо как портрет Моны Лизы, – совсем терял я голову.

– Даже лучше неё. Ещё прекраснее!

– Потом, – понемногу успокаиваясь, отзывалась она более твёрдым голосом.

– Вот моя Моншак – объявлю я на весь мир!

– Я верю, – сказала, опуская колени на мягкую зелёную траву на берегу.

– Что ж, верю... Только отца твоего стесняюсь. А к матери твоей всегда захожу, здороваюсь с ней... Её губы были так сладки. Мягкие кудри щекотали мою шею, то и дело возбуждая меня. Слабо веющий ветер притих.

Только жаворонок вдали убаюкивал гнёздышко своим чудным пением. И тогда я вспомнил слова своей матери:

– Вы учились в одном классе. Она – золотая. Ухаживает за больной матерью. Росла без внимания отца. Сынок, приведи её в наш дом невесткой!

Зелень, расстеленная вдоль берега, мягка, словно шёлковое одеяло. Облокотившись, легли на траву. Наверху горели звёзды. Так много было там небесных светил... Тону в видениях давно ушедших дней. Да, ведь это я...

Как молод был я тогда! Тесная студенческая комната. Одинокая кровать. А над нею, на стене, висит Мона Лиза. Отпустивший по-богемному, до плеч волосы, пристально рассматриваю скрытную улыбку итальянской красавицы. Чары затягивают в свои глубины, но всё же тайны не раскрывают.

– Благослови! – воздев широко ладони, – взывал

ұлы суретшінің кіндік қаққан сақалды жүзінен үмітімді үзбей. – Сіз сияқты солақай емеспін. Десе де, Моншағыма берген уәдем бар. Болашағым зор.

Шалдың жүзі балауыз шамның жарығымен алдымен нұрланады. Сосын ернін бүрістіріп сығалап сынайды кеп.

Бөлменің іші эскиздерге толып кеткен. Жо-жоқ, мұның ешқайсысы мен сүйген қыз емес.

Көңілденген шақтағы буыныңды алған күлкісі, мойныңды баяу қытықтап, желігіңді көтеретін бұйра шашы да, әдемі қыр мұрны да...

Тіптен басқа. Бөтен бейне. Суық сұлулық. Ол даланың еркін өскен еркесі ғой.

– Таппай қоймаймын, – деймін іштей ызаланып.
– Сұлулық пен ұяңдық, төзім мен мөлдір сезім – бәрі-бәрі қай бояудың ішінде тұр?

Қандай кистаның ұшында жүр? Мұндай портретті қолмен емес, жүрекпен салу қажет. Тек қана жүрекпен!

Осындай алақызба шақта ауылдан апам келген. Жалғыз ұлдың жайы. Сағындырып жетер хатымның бірінде «Мәскеуге жүргелі жатырмыз. Бір жылға. Ондағы білікті ұстаздардан оқып-тоқимыз...» деппін. Асығыс жетіпті. Қоржын басы тоқ.

– Әкең ертеңді-кеш жұмыста. Мұрнына су жетпейді. Асқазаны мазалайды, – дейді жаймен.

Ақсары жүзінде жіңішке уайым тұр. Көп сөйлемейтін. Көңілмен ұқтыратын.

– Мынау кім өзі? – деді кетерінде Мона Лизаны нұсқап.

– Болашақ келініңіз. Ата-енеме баптап шай құйып берем деп отыр.

Өзілдей салдым. Апам сол тұрған орнында сылқ

я к великому художнику, чей автопортрет висел напротив. И в надежде смотрел на его бородатое лицо. – Хоть я и не левша, как вы... Но я обещал своей Моншак. У меня большое будущее.

На фоне слабого света лик старика как будто преображается. Потом он прищуривается и кривит губы...

Комната заполнена эскизами. Но среди них так и нет той, которую я люблю.

Её захватывающий смех, её распушенные кудри, нежно щекочущие шею, красивый нос...

Совсем другие. Чужой образ. Холодная красота. Нет, на эскизах совсем не то. Она – иная, взлелеянная в просторах степи.

– Всё равно добыюсь, найду, – яростно заклинаю сам себя. – Красота и робость, сдержанность и чистота – в какие это краски заточено?

Какими кистями вызволить? Такой портрет не руками – он сердцем творится...

В такое беспокойное для меня время из аула и приехала моя мать. Проведать единственного сына. В последнем своём письме на скорую руку написал ей, что собираемся в Москву, на один год. Там нам будут преподавать маститые учителя... Вот и приехала, тоже наспех, с набитым провизией мешком для меня.

– Отец с утра до вечера на работе. Всё некогда и некогда. И больной желудок начал его беспокоить, – приговаривала она.

На её светлом лице видны следы каких-то новых переживаний. Она ещё немногословнее, чем раньше.

– А это ещё кто? – спросила перед отъездом и показала на Мону Лизу.

– Твоя будущая невестка. Говорит, свёкру и свекрови буду разливать чай, – сказал я, шутя.

Пошутил. А мать, где стояла, там и присела, слов-

етіп отыра кетті.

Лекцияға асығып тұрғам. Мән бергенім жоқ. Артынша курс боп алыс сапарға аттандық.

Менің аңқау апам. Жіңішке уайымын жетектеп ауылға жылап қайтыпты-ау...

Мұнысы несі? Миланның тас көшесінде де төбелесе ме екен? Ойбай, мынау омырауы бес жасар баланың басындай Мона Лиза ғой.

Бдырынып ұмтылады. Мұндай долы болар ма? Моншак та жағаласып берісер емес.

Нұрлы жүзі қатуланған. Көзінен өшпенділік оты төгіледі. Алма-кезек шаштан сүйреседі. Өкпеге тебіседі.

– Сен сиқырсың! – дейді Моншак жан беріспей жатып.

– Сен жабайысың! – дейді Мона Лиза жан алысып жатып.

Құтпан айғырдай азынап келе жатқан кім? «Жедел жәрдем» шығар. Ажыратсаңдаршы. Моншакты жазым етер...

Иә, менің аңқау апам. Жіңішке уайымын жетектеп әкеме келген. Алдымен шай құйып отырып ебіл-себіл жылапты. Артынша қатал шалының шоқша сақалы селкілдеп кеткенінен секем алып, жым-жырт тынған.

– Сөйле! – деген әкем қолындағы кесені дастарқан бетімен шиырып жіберіп. – Ұлың не бүлдіріпті?

– Қартайғанда көрген жалғызың... Бөтен бір қыздың фотосын кереуетінің тұсына іліп қойыпты.

– Ал, ілсін!

– Күндіз-түні көзін суарып соған мөлиеді де отырады.

– Күйегі түсейін деген-дағы. Біз де оның жасында...

– Қағынбасаңшы.

но подкошенная.

Я опаздывал на лекцию. Всему произошедшему значения не придавал. А после мы всем курсом отправились в далёкое путешествие. Моя наивная мама! Оказывается, с горьким чувством на душе вернулась тогда в аул...

Что это? Неужели и на улицах Милана можно увидеть дерущихся? Ойбай, да ведь это пышногрудая Мона Лиза!

Чуть отойдёт и опять рвётся в драку. Вся кипит от злобы. Да и Моншак от битвы не бежит.

Её светлое лицо теперь сурово. Глаза искрятся ненавистью. Женщины остервенело таскают друг друга за волосы. Пинают и в грудь.

– Ты – плутовка! – кричит Моншак, не сдаваясь.

– А ты – дикарка! – вопит ей в ответ запыхавшаяся Мона Лиза.

Кто это так быстро несётся? Прямо как сивый мерин... Может у них такая «скорая помощь»? Да различите же их! А то ещё навредит Моншак...

Да, моя наивная мать. Оказывается, всерьёз и сильно переживая, пришла к отцу. Разливая ему чай, сначала горько расплакалась. А после, заметив, как гневно содрогаются борода её строгого старика, притихла.

– Говори! – сказал тогда отец, отодвигая пиалу вместе со скатертью. – Что ещё натворил избалованный сын?

– Твой единственный, ниспосланный тебе на старость... Фотографию чужой девушки повесил над своей кроватью.

– Ну, повесил, и что?

– Днём и ночью, словно его заговорили, всё смотрит на неё умоляющими глазами.

– Повзрослел значит для случки. Мы тоже в его годы...

– Не придуривайся на старости лет.

– Ал, сосын?..

– Келін өзінен үлкендеу сияқты. Кісі танысам, қазақ емес. Тым толық. Екіқабат па деп қалдым. Моншақжан-ай! Бетіммен жер басып қайттым ғой.

Әкем әншейіндегі ас қайыруын ұмытыпты. Меңрейіп терезеге қарапты. Күн желкемдеу екен. Бос топырақты суырып, шыныны сабалапты.

– Әлгі қияли бала қатын алам депті. Құдамыз Қырымның қырында ма, Қазанның ойында ма – білмеймін. Қайда болса да алдарынан өтуге өздерің барасындар, – деп әкем Қияқбай бастаған екі-үш ағайынның басын қосыпты.

– Өзі Мәскеу асыпты. Ұялғаны шығар. Бір күні тыз етіп хабар берсе, дайын отырындар.

Қызылсырап жүргенде ормарканың басын мүжіп диланып алған ағайын үйден «Кұда, қайдасың?» деп шығыпты.

Ауыл әңгімесі асықпай аяңмен қыдырады. Және ерінбей есік соғып еніп, терезе қағып кіріп, бәрін түгендеп бітпей тынбайды.

Алты ай бойы білгіштердің аузын бағып қамсыз жүріппін. Артынша Моншақтан хат алғам.

«Енді менің суретімді салып әуре болмай-ақ қой. Есіттім. Құсың құтты болсын! Бағы ашылмаған мен бейбақты қайтесің?..»

Оқушы дәптерінің жарты бетіне сыйған жазу құмырсқа құсап жан-жаққа жыбырлап қашып ұстартар емес. Көзім екен жасқа толып кеткен.

– Әлдекімнің өсегі шығар. Мүмкін емес, – деймін кеудем күйіп. – Мүмкін емес!

Мәскеуден жедел оралғанымда, зар күйіне келіп

– Ладно, ну, и что потом?..

– Невеста вроде постарше его. Если в людях знаю толк, она не казашка. И очень уж полная. Похоже, что уже беременна. Ай-й, Моншак-жан! Как же я теперь в глаза ей посмотрю?

На сей раз отец даже забыл произнести послетрапезное благословление. Сидел в раздумье, уткнувшись взглядом в сторону окна. День ветреный. Лихой ветер, поднимая сухую пыль, так и хлестал мелким песком по стёклам.

– Этот одержимый мальчик передал, что хочет жениться. Где наши сваты, на холмах Крыма или в низинах Казани, этого я не знаю. Но откуда бы они ни были, свататься к ним поедете вы, – сказал отец, пригласив своих трёх родственников под водительством Киякбая.

– Сам парень напоследок в Москву подался. Видать, стыдно ему. Если в какой-нибудь день, неровён час, нагрянет, будьте в готовности.

Родственники, как почётные гости, отведав голову барана, вышли из дома раскрасневшимися и довольными, балагурия и настроившись на приезд неведомых сватов.

Этот разговор неспешно, как это и бывает в аулах, дошёл до слуха всех жителей: стучался в двери, заходил в дома, после чего вылетал из окон. Так и бродил приложением к повседневному будничным заботам.

Шесть месяцев, ничего не подозревая, я внимал устам учёных светил. Потом пришло письмо от Моншак.

«Теперь можешь не писать мой портрет! Я всё слышала. Поздравляю с невестой. Зачем тебе такая несчастная бедолага, как я...»

Слова, вместившиеся на половинке тетрадного листа, разбегались перед глазами, словно муравьи. У меня закипали слёзы.

– Наверное, чьи-то сплетни. Не может быть! – думал я в сердцах. – Не может быть!

Возвратившись вскоре из Москвы, узнал, что она

отырған оның аякасты күйеуге шығып кеткенін есіттім.

Дүние қаңырап сала берді. Жер тоқпақтап өкіріп жылағаным есімде.

Сосын алуан бояудың бәрін айналама шашып-төгіп... Киста біткенді баудай қырқып...

Кереуетімнің тұсында ілулі тұрған Мона Лизаны жұлып алып көшеге жүгіріппін.

Есірік меңдепті. Алдымнан кезіккен қайыршы шалды жұлқылап тоқтатыппын. Мона Лизаны қолтығына қыстырыппын. Бетін жалап сүйіппін.

– Құтқара гөр осы портреттен! – деп жалыныппын. – Қарғыс атсын суретшілікті!

Тоқташы, әлгі көше кезген қайыршы шал... Ол да қаба сақал, жүдеу бет еді. Ол да жанарымен жер шүкитын. Ол да мынау фәниден түңілген сынды еді. Онда да тап осындай күз кезі еді.

Теңіз самалы боп жеткен. Жапырақ жауа қоймаған шақ. Бұл кім болды сонда?! Шаштасып жатқан Мона Лиза мен Моншақ ғайып болыпты. Қайсысы басым түсті екен? Белгілі ғой. Сиқырлы сұлулыққа қарсы кім тұра алар?
Баяғы өзен жағалай біткен көгал шөп жібек көрпедей жұмсақ еді. Шынтақтай кетіп ек. Жұлдыз жанып тұрған. Шамдары неткен көп еді?!

– Жүрек талмасы, – деп жатты ақ халаттылар алашапкын салып.

Жан-жағымды елес кезіп жүрді. Әлде естелік. Құшағынан босатар емес.

Иә, сөйтіп ауылдан бездім. Иттің демі үзілетін алысқа шығандап кеткім келген.

Ақыры бар өшімді жалбыр шаштан алдым. Басқаға әлім жетпеді.

очень переживала. Но по воле судьбы вышла замуж.

После чего для меня в этом мире всё потеряло смысл, всё стало пустым. Я рыдал и катался по полу...

Потом разбросал и разлил все свои разноцветные краски... Переломал, состриг все свои кисти.

Сорвал портрет Моны Лизы, висевший над моей кроватью и выбежал во двор.

Там, словно сумасшедший, остановил какого-то нищего старика и всунул Мону Лизу ему подмышку. Расцеловал и облил его слезами. После чего взмолился:

– Выручи, освободи меня от этого портрета! – умолял я его. – Пусть будет проклято это ремесло!..

Постой, а ведь у того нищего уличного старика такая же густая борода, такой же худощавый, суровый лик... И всё глазами в землю упирался. Он тоже был разочарован этим миром. И тоже осень стояла на дворе.

Прохладный ветерок дул с моря. И листья ещё не опали... Кто же это был? Нелепое виденье Моны Лизы и Моншака, таскающих друг дружку за волосы, исчезло. Кто же из них взял верх? Ясное дело. Кто может противостоять чудотворной красоте? Как же мягка была зелёная трава, растущая на побережье, словно расстеленное шёлковое одеяло. Как же было приятно, облокотившись, прилечь на неё. Вверху горели яркие звёзды. Их было неисчислимое множество!

– У него инфаркт, – доносятся голоса людей в белых халатах, суесящихся вокруг.

Меня обступали сплошные видения. Или воспоминания. Не отпускали из своих крепких объятий.

Да, так и сбежал я тогда из аула. Хотелось убежать в такую даль, где иссякает само пёсье дыхание.

В конце концов, всю свою злобу выместил на своих отросших было волосах. Больше ни на что сил не хватило.

Төбемнен біреу кертұқыл алатындай тақырлап әскерге аттандым. Сібір ормандары сіңіріп әкетті. Босатар емес. Әлі күнге.

Ортаға отыз жыл салып шешемді жерлеуге барғанда... Кешқұрым қырыққан серкебұттанып ауыл сыртында тұр едім.

Бір торшолақ аттылы жанаса берді. Қасындағы әйел баяу басады. Қолында шүпілдеген бір шелек сүт. Иіні төмен. Тани кеттім. Бұл Моншақ еді.

Күйеуі сиыршы, өзі сауыншы деп естігем. Жерден жанарын алмай:

– Апамның қазасы қайырлы болсын, – деді ерін ұшымен. Толқып, әріптеп айтты. Торшолақ аттың үстінен күйеуі ыржың етіп күлді. Сосын екі қасқа тістен ада аузын икемдеп әлдене деп жатты. Естігем жоқ.

Есіл-дертім Моншақта. Шашының бұйрасы тарап, селдірепті. Самайын ақ қырау көмген. Бойы бәкене тартыпты. Жүзіндегі нұр өшкен. Ауада ілініп құр сүлдесі ғана тұрды.

– Буынды шөптің үстінде, бұлтты көктің астында сен аман жүрші, – дедім сыбырлап. – Мені қойшы...
Аттылы мен жаяу тіркесіп көз алдымда ұзады. Моншақтың жауырыны бүлкіл қағады. Ол үнсіз жылайтын еді ғой..

Айналаны азан-қазан ғып ауруханаға алып барады екен. Елестен де, естеліктерден де алып қашып...

Хош, арманым боп табысып, азабым боп ажырасқан Мона Лиза!

Кешір, Моншақ!

Побрив голову налысо, уехал служить в армию. Так и поглотили меня бескрайние леса Сибири. И до сих пор не отпускают.

Через тридцать лет, когда приехал на похороны своей матери... Вечерней порой, словно общипанный, стоял у окраины аула.

На тёмной лошадке проезжал верховой. Позади медленно шла женщина. В руке ведро, в котором плещется молоко. Плечи опущены. Я сразу её узнал. Это была она – Моншақ.

Слышал, что муж у неё пастух, а сама она доярка. Не поднимая глаз от земли, краем губ тихо произнесла:

– Прими нашу скорбь по кончине матери, пусть душа её будет в покое...В каждом её слове чувствовалось глубокое волнение. Муж, не сходя с лошади, кисло ухмыльнулся. Затем своим беззубым ртом что-то даже пытался прошамкать. Я его не расслышал.

Всё мое внимание было приковано к Моншақ. Красивые кудри её поредели. Виски покрыла седина. Она будто стала ниже ростом. Угас тот неуловимый кистью свет в облике. На первый план вышла одна измученная суть.

– Будь счастлива под этим небезоблачным синим небом! – прошептал я. – А я уж как-нибудь...
Пешая и верховой уходили всё дальше. Лопатки Моншақ вздрагивали. Ведь она и раньше плакала всегда безмолвно...

Везут на скорой в клинику, будоража и распугивая прохожих, спасают от назойливых видений и воспоминаний...

Прощай, Мона Лиза, – роковая мечта!

Прости меня, Моншақ!

